

תעשיות ורישוי עסקים

האיגוד מטפל בשלל מפגעים סביבתיים הנגרמים בשל פעילותם של מפעלים ועסקים בענפי תעשייה שונים. המידע על מפגעים סביבתיים מתקבל הודות לפניות של רשויות מקומיות והמשרד להגנת הסביבה, תלונות הציבור, ביקורות במפעלים, בדיקות במסגרת הליך רישוי עסקים. לאחר בדיקת המהות ומידת המטרד, האיגוד מפנה את המלצותיו לטיפול במטרד לגורמים השונים שבידיהם מצויות סמכויות אכיפת החוק, כגון המשטרה הירוקה והמשרד להגנת הסביבה, מחלקות הפיקוח והרישוי של העיריות ואחרים. אופן הטיפול והדרישות מבוססים על חוקים ותקנים קיימים ברמה מקומית וארצית, כלומר חוקי עזר עירוניים עם נגיעה לנושאים סביבתיים, חוק רישוי עסקים והתקנות מכוחו, חוק למניעת מפגעים, תשכ"א- 1961 והתקנות מכוחו, חוק חומרים מסוכנים, חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד- 1984, תקנים של מכון התקנים וכו'.

בטיפול במטרדים מסוג זה, חלקו של האיגוד מתבטא במספר פעולות, ביניהן: וידוא וזיהוי המטרד, כולל ביקורת במקום, לאחר מכן הצבת דרישות לתיקון המצב במידת הצורך, שמופנים כתנאים לרישיון העסק או הנחיות הניתנות מכוח סמכויותיו של אגף הפיקוח, בהמשך בדיקת פתרונות טכניים ויישוםם ובמידת הצורך ליווי בהליך משפטי לפי העניין ועפ"י דרישה.

פעילות התעשייתית והעסקית יכולה לגרום למפגעים סביבתיים למיניהם בייחוד כאשר פעילות כזאת אינה מתבצעת באופן מבוקר ועל פי דרישות החוקים והתקנים הסביבתיים. בנוסף למפעלים הפטרוכימיים הגדולים שמרוכזים במפרץ חיפה, קיים מספר רב של מפעלים ועסקים בינוניים וקטנים שתורמים את חלקם לפוטנציאל המפגעים הסביבתיים באזור.

האיגוד משתף פעולה עם גורמים נוספים, ביניהם המשרד להגנת הסביבה והמחלקות השונות של הרשויות המקומיות, לאיתור ולמניעת המפגעים הסביבתיים שמקורם במפעלים הללו. חלק

מהמפעלים נמצאים במאגר פיקוח שוטף של האיגוד וחלקם נבדקים באופן יזום על פי המידע המגיע ממקורות שונים, כגון: תלונות האזרחים, פניות מצד המשרד להגנת הסביבה, מחלקות רישוי עסקים, פיקוח, ואחרים.

האמצעי היעיל ביותר למניעת מפגעים סביבתיים הינה התניית מתן הרישיון העסק בדרישות שמתייחסות להיבטים סביבתיים כוללניים (אוויר, שפכים, חומרים מסוכנים, פסולת, רעש) וכן לנושאים ספציפיים לפי המצב בשטח. אי ביצוע התנאים מהווה הפרה של הרישיון עם כל המשתמע מכך.

חוק רישוי עסקים תשכ"ח - 1968 והתיקון לחוק משנת 2000 מעניקים לגורמי איכות הסביבה האפשרות להוסיף תנאים מיוחדים לרישיון. ההסמכה של "נותן אישור" בידי האיגודים והיחידות הסביבתיות ואשר באה בכדי לייעל ולקצר את הליך הרישוי, מעניקה בו זמנית חופש פעולה וסמכויות לשלטון המקומי בנושאים הסביבתיים.

איגודי הערים ויחידות סביבתיות הוסמכו על ידי השר להגנת הסביבה למתן אישור לרשיונות עסק לעסקים מקבוצה C. בהקשר זה יש לציין, כי לפני כן, הבקשות לרשיונות שטופלו באיגוד הועברו בהמשך למשרד לאיכה"ס, ולאחר מכן לרשות הרישוי. ההסמכה האמורה, באה כדי לייעל ולקצר את הליך הרישוי. עם קבלת המינוי בסוף שנת 2002 הוחל במתן האישורים הראשונים במסגרת זאת. לשם כך, הוכנה תוכנית מעקב שתאפשר בדיקה העוקבת אחרי מילוי נאות של תנאי הרישיונות האלה ע"י צוות האיגוד בכל נושא רלוונטי. האיגוד מהווה גורם פעיל בטיפול במישורים הבאים:

- קבלת מידע וברור ממצאים לגבי מפגעים קיימים או פוטנציילים.
- הצבת דרישות סביבתיות, לרבות תנאים ברישיון עסק או היתרי בניה.
- טיפול המשך, בין אם זה דורש מעקב שותף של דרישה קבועה ובין אם מדובר בבדיקת יישומה של דרישות חד-פעמיות.

האיגוד פועל בשיתוף מלא עם גורמים עירוניים וממשלתיים, בעיקר מחלקות רישוי עסקים והפיקוח של הרשויות המקומיות וגורמי פיקוח ואכיפה במשרד להגנת הסביבה. בתחום הרישוי, המפעלים מחוייבים בהתאם לחוק רישוי עסקים והתקנות מכוחו, להגיש לרשות המקומית בקשה לרישיון עסק ולעבור הליך רישוי שכולל קבלת אישורים מגורמים שונים. מבחינת ההיבטים הסביבתיים, מתן האישור מלווה, בהוצאת תנאים לרישיון אשר מתייחסים להשפעות הסביבתיות של פעילות המפעל או העסק, כגון: פליטות מזהמים לאוויר, כמות המזהמים בשפכים, אחסון ושימוש בחומרים מסוכנים וכו'.

בענין רישוי עסקים, יובהר כי האיגוד הוסמך כגורם אישור למתן רישיון עסק למפעלים מקבוצת C. בנוסף לבדיקות הראשוניות עבור הרשויות, האיגוד מייעץ לבעלי עסקים הפונים אליו, המבקשים הכוונה והבהרות בטרם קבלת או במקביל להליך הרישוי.

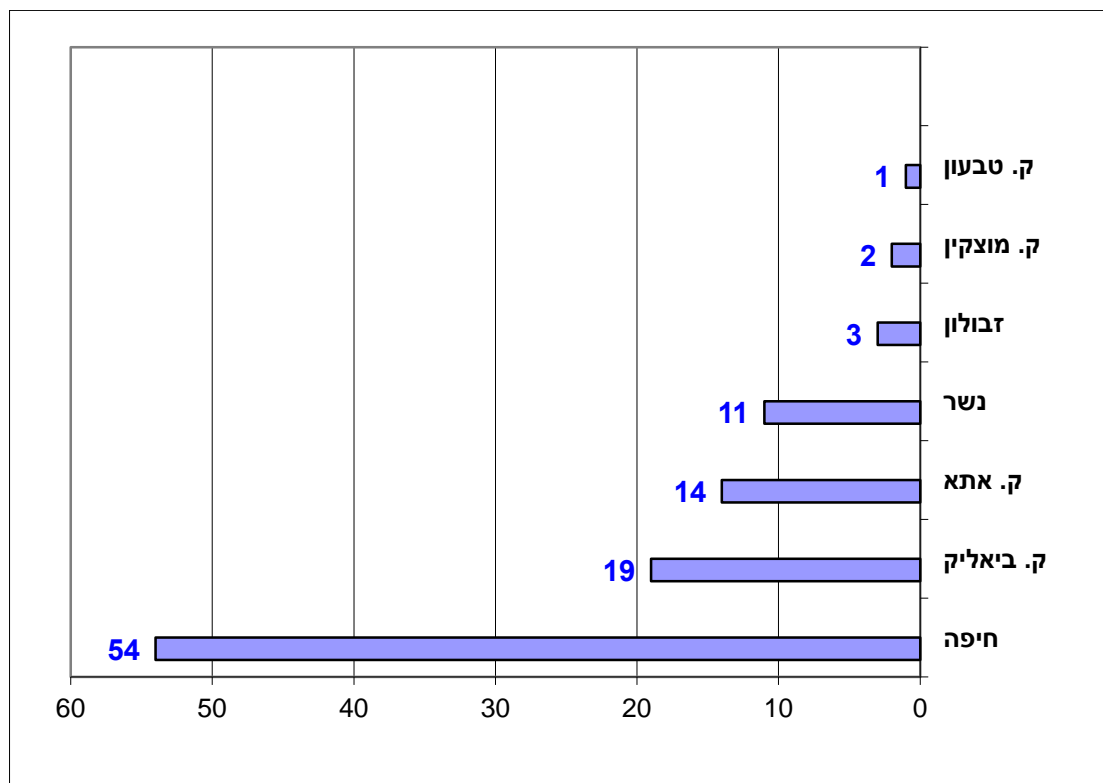
רישוי עסקים

במהלך שנת 2013 נבדקו באיגוד 104 רישיונות עסק. הבקשות לרישיון הועברו לבדיקה ואישור באיגוד ממחלקות רישוי עסקים ברשויות המקומיות, וכן נשלחו לקבלת חוות דעת של האיגוד מהמשרד להגנת הסביבה. בנוסף, במסגרת טיפול בתלונות שהופנו על ידי גורמים עירוניים ותושבים, התנאים לרישיון עסק משמשים כלי חשוב ומרכזי בטיפול בתלונות.

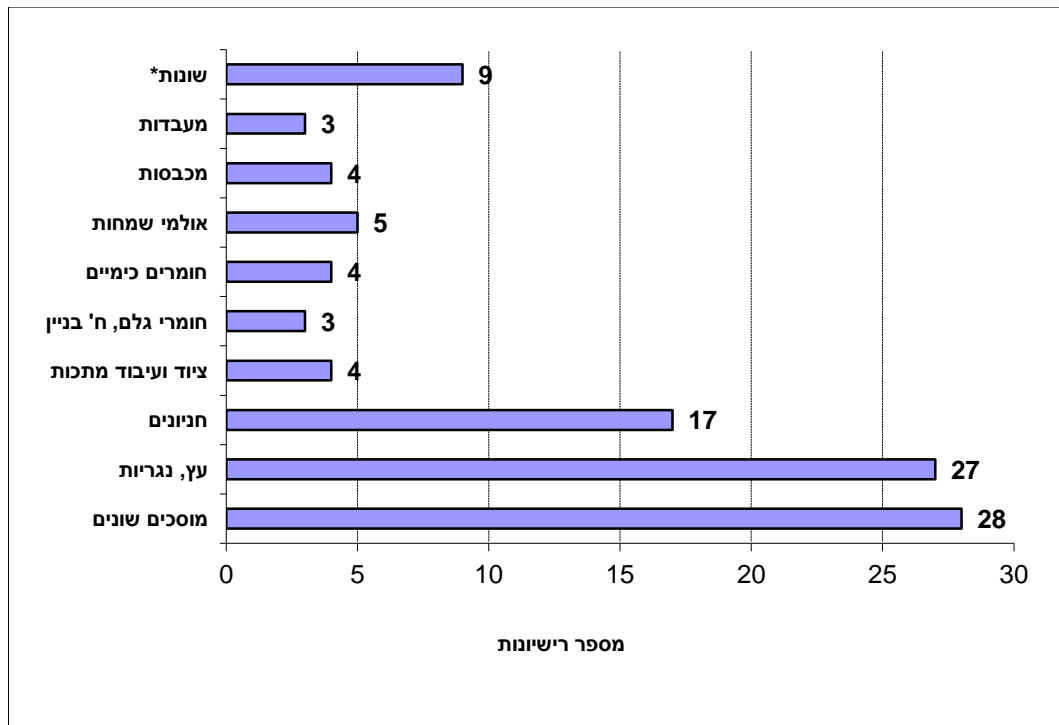
לאחר בדיקת הרישיונות מההיבט הסביבתי ובהתבסס על תנאי מסגרת לסוגי עסקים שונים, בהתאמה לפי תנאי בשטח ושיקולים מקומיים, הוספו תנאים לרישיונם של 91 מפעלים ועסקים. במקרים של תעשיות או עסקים שלגביהם לא קיימים תנאי מסגרת של המשרד להגנת הסביבה, האיגוד מעביר המלצותיו בפני גורמי הרישוי להוספת תנאים ספציפיים במטרה למנוע מפגעים סביבתיים.

מניתוח מספר הרישיונות שקיבלו מענה באיגוד הערים, ניתן לסכם כדלקמן: מספר המירבי של בקשות לרישיון הועברו מחיפה - 54 בקשות לרישיונות מחיפה ומתוכם ל-50 (כ-92%) התווספו תנאים לרישיון; מקרית ביאליק הועברו לטיפול 19 עסקים ומתוכם צורפו תנאים ל-17 רישיונות (כ-90%); בקרית אתא טופלו 14 רישיונות; מנשר נמסרו לטיפול האיגוד 11 בקשות לרישיון, ממועצה אזורית 3, מקרית מוצקין 2 ומקרית טבעון טופל עסק לצורך מניעת מפגעים לסביבה.

טבלה מס' 1 מתארת ההתפלגות העסקים לפי הרשות המקומית בשנת 2013.

טבלה מס' 1 : התפלגות הטיפול ברשויות עסק לפי רשויות מקומיות בשנת 2013

טבלה מס' 2 : התפלגות הרישיונות לפי סוגי תעשייה

דרישות סביבתיות בתנאים לרישיון עסק

הצו החדש לרישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי) משנת 2013 מבטא את המגמה שגובשה בשנים האחרונות, להעביר לטיפול השלטון המקומי הטיפול בהליכי הרישוי של עסקים ומפעלים מידי המשרד להגנת הסביבה, וזאת בהמשך להעברת סמכויות באותו נושא משנת 2002. עם כניסתה לתוקף של הרפורמה ברישוי עסקים נעשה סיווג מחודש של העסקים בהתאם להשפעתם הסביבתית. האיגודים והיחידות הסביבתיות הוסמכו כנותן אישור לעסקים מסוג C ו D. הצו מחלק את העסקים לשלוש קבוצות: עסקים במסלול מזורז (המשרד להג"ס לא הכליל אף עסק הנוגע אליו להליך זה), עסקים במסלול רגיל עבורם נכתבו מפרטים אחידים ועסקים במסלול מיוחד אשר לא ניתן להוציא להם מפרטים אחידים, עבורם יבוצע חלוקה סקטוריאלית ויצאו מפרטי דרישות סקטוריאליים.

האחריות על יישום הדרישות מוטלת על הבעלים, אשר לפי ההגדרות של התנאים יכול להיות אחד מאלה: א. בעל העסק; ב. המחזיק בעסק; ג. בעל רישיון העסק; ד. האדם שבהשגחתו, בפקוחו או בניהולו פועל העסק. להלן נציג, לצורך המחשה, דוגמאות של ההנחיות שבתנאים לרישיונות עסק למספר סוגי עסקים אשר הגיעו לטיפול האיגוד:

פריט 8.9 א: מוסכי מכונאות כללית ופחחות וצבע

התנאים מתייחסים ללמגוון תחומים, אך הנושא העיקרי לעסקים מסוג זה הינו שפכים המכילים שמנים מינרליים.

משטחי התפעול בעסק יעמדו בדרישות הבאות: יהיו עמידים בפני חילחול פחממני דלק ושמנים; יהיו מקורים; יופרדו משאר שטחי העסק על ידי תעלות ניקוז לתשטיפים המכוסות בשכבות. יבנו בשיפועים המובילים את התשטיפים אל מתקן מפריד הדלק/שמן או לתעלות ניקוז לתשטיפים.

תעלות הניקוז יאפשרו זרימת תשטיפים ממשטחי התפעול למפריד השמן בכל עת, ויהיו עמידות בפני חלחול דלק ושמן.

דרישה מרכזית הינה כי בעסק יותקן ויופעל מתקן מפריד דלק/שמן תיקני וקיים פירוט על נפח המפריד לפי שטח משטחי התפעול במוסך. במפריד יהיה שסתום סגירה למניעת יציאת תשטיפים מהמפריד במקרה בו שכבת הפאזה השומנית הצפה במפריד תעלה מעל הגובה המרבי המתוכנן. השסתום יהיה בעל סגר בטחון המונע את פתיחתו. במפריד בו אין שסתום סגירה, יותקן אמצעי התרעה מסוג מד גובה או אמצעי אחר.

השפכים ביציאה מהמפריד שמן יוזרמו למערכת הביוב הציבורית באיכויות הבאות: ריכוז שמן מינרלי לא יעלה 20 מג"ל וריכוז כלל מוצקים מרחפים לא יעלה על 1000 מג"ל.

שמן משומש ייאסף במתקן לקליטת שמן משומש בנפח הדרוש ויסולק מהעסק בהתאם לתקנות למניעת מפגעים (שמן משומש) התשנ"ג – 1993.

כמו כן, ישנן הוראות בנוגע לפסולת מוצקה וחומרים מסוכנים (פינוי פסולת חומרים מסוכנים, קרקע מזהומת ומצברים משומשים).

בעניין עבודות פחחות וצביעה, התנאים מתמקדים בעיקר בנושא איכות אוויר ומניעת מטרדי ריחות וזיהום אוויר עקב עבודות הצביעה במוסך.

הקו המנחה דורש כי העסק לא יפלוט מחוץ לתחומו מזהמי אוויר או ריחות בלתי סבירים כמשמעותם בחוק למניעת מפגעים התשכ"א - 1961. כמו כן, אין לבצע עבודות צביעה, שיוף, ליטוש וכ"ד בשטח פתוח מחוץ למבנה עסק. עבודות מסוג זה שלא מתבצעות בתנור צביעה יבוצעו במבנה או בחלל עבודה סגור משלושה צדדים לפחות ומלמעלה ובאופן שלא יגרמו למפגע סביבתי של ריחות.

התנאים מדגישים את הצורך שעבודות צביעה וייבוש יבוצעו בתוך תנור צביעה אטום שמצויד במערכת לסינון, כאשר פתח הכניסה לתנור הצביעה יהיה סגור בכל עת ואין לאוורר את התנור על ידי פתיחת פתח הכניסה.

מוסכים הללו נדרשים במסגרת התנאים להקפיד על נושא הפסולת והנקיון. מספר סעיפים מתייחסים לפינוי פסולת לפי סוגיה: פסולת מסוכנת תפונה על פי התקנות רישוי עסקים (סילוק פסולת חומרים מסוכנים), התשנ"א – 1990; מצברים משומשים או פגומים יוחזרו ליצרן/ספק או יפנו למפעל מחזור מורשה; גרוטות רכב וחלקי רכב משומשים שאינם מיועדים לשימוש יועברו לאתר לסילוק פסולת בנין וגרוטות רכב באמצעי הובלה שבהתאם להנחיות הרשות המקומית.

פריט 10.16 ב': עץ ומוצרים, ייצור רהיטים

התנאים בעסקים העוסקים בייצור רהיטים (נגריות) שבמקרים מסוימים כוללים עבודות צביעה, שמים דגש על נושא איכות האוויר ומטילים על הבעלים האחריות על טיפול נאות באויר היוצא מהעסק.

המתקנים לעיבוד עץ הכוללים מערכת יניקת אוויר אל מחוץ לכותלי העסק, יצויידו במערכת שאיבת אויר שתחובר לשק סינון חלקיקים או למתקן סינון אבק נסורת מרכזי הכולל מסנן שקים. מערכת שאיבת האוויר תפעל בכל עת בה מופעל מתקן עיבוד העץ.

תהליכי צביעה בהתזה, הספגה, הדבקה וציפוי יבוצעו בחלל עבודה סגור מכל צדדיו מצוייד במערכת יניקה אשר תחובר למתקן סינון לטיפות, רסס וריחות.

פריט 8.7 ב': כלי רכב, ציוד מכני הנדסי, חלקים משומשים - פירוקם

הדרישות דומות לתנאים למוסכי מכונאות כללית וישנם דגשים באשר לתשתיות המאפיינות לעסקים מסוג זה. משטחי תפעול ותעלות ניקוז יהיו עמידים בפני חילחול פחממני דלק ושמונים. כמו כן, מיכלי דלק ושמן עיליים יוצבו בתוך מאצרות שמתקיימים בהם מספר תנאים התנאים הנוגעים לנפחם וצורת בנייתם.

בעניין הקולחים המוזרמים לרשת הביוב הציבורית מודגש בתנאים, בין היתר, כי הם לא יכילו בנזין, בנזן, נפט, ממיסים או כל נוזל, מוצק או גז העלול לגרום להיווצרות אווירה נפיצה במערכת הביוב.

פריט 6.4 : מכבסות

מכבסה כללית, ללא ניקוי יבש, מחוייבת לעמוד, מבחינת איכות השפכים המוזרמים לרשת הביוב בדרישות המפורטות בחוקים הבאים: חוק עזר להזרמת שפכים תעשייתיים למערכת הביוב העירונית, תקנות רישוי עסקים (ריכוזי מלח בשפכים תעשייתיים), תקנות המים (מניעת זיהום מים) (ערכי הגבה של שפכי תעשייה). כמו כן, העסק ימנע מלגרום ריח חזק או בלתי סביר לסביבה. במקרה של מכבסות עם ניקוי יבש, נדרש העסק בתנאים לרישיון להפעיל מכונות ניקוי מסוג חדש בלבד. בשום מקרה לא יופעלו מכונה סגורה דור שני שאינה כוללת מעבה או אמצעי אחר לצורך מיחזור חומרי פרכלורואתילן או מכונה פתוחה. המכונות לניקוי יבש בעסק יעמדו בדרישות התקן הישראלי ת"י 8230 "דרישות בטיחות למכונות לניקוי יבש המשתמשות בפרכלורואתילן". שפכי עסק לניקוי יבש יעמדו בדרישות התקנות המוזכרות לעיל. מלבד זאת, שפכים ומי עיבוי שמקורם מפעילות מכונות ניקוי יבש לא יוזרמו למערכת הביוב הציבורית, אלא יאספו במכלים נפרדים לצורך פינוי ליעד מאושר על פי התקנות.

8.6. ז': חניונים

התנאים של חניונים מקורים או תת-קרקעים דורשים התקנת מערכת איוורור מכאנית הכוללת פתחי כניסה ויציאה של אוויר מאולץ ומפוחים שתופעל באמצעות מערכת בקרה המבוססת על גלאי CO. כמו כן, התנאים הקובעים כי תותקן ותופעל מערכת גלאי גפ"מ וכן מפרטים, בין היתר, נתונים בנוגע לפיזור הגלאים, המרחיקם ביניהם, כיוולם וכיוונם. מלבד נושא איכות האוויר, ישנה תייחסות בתנאים, לחומרים מסוכנים ואיסור כניסת כלי רכב הנושאים חומ"ס וכן לנושא הפסולת והנקיון.

פריט 4.3 א', ב': בתי קירור

בבתי קירור משתמשים כחומר קירור באמוניה או בפריאונים. בתי הקירור קטנים משתמשים לרוב בפריאונים שהינם גזים עמידים על בסיס כלורו-פלוארו-פחמן, מאושרים לשימוש לצורכי קירור, לאומת בתי קירור גדולים המשתמשים באמוניה.

התנאים לרישיון עסק מצביבים דרישה הקובעת כי, במידה וכמות החומר עולה על המפורט בתקנות חומרים מסוכנים (סיווג ופטור), התשנ"ו – 1996, הפעלת העסק מותרת אך ורק כאשר בידיו של הבעלים היתר רעלים כחוק, כנדרש בחוק חומרים מסוכנים, התשנ"ג – 1993. כמו כן, ייעשה שימוש בחומרי קירור שיובאו באישור משרד התעשייה והמסחר. על בעל העסק מוטלת האחריות כי חומרי הקירור הפוגעים בשכבת האוזון, דהיינו פריאונים "רגילים", יפנו למיחזור לאחר שימוש.

תעשיות

רדימיקס – קרית ביאליק

על מפעל הבטון באזור תעשייה קרית ביאליק התקבלו תלונות בעניין גרימת אבק לסביבה. במהלך השנה נערכו ביקורי מעקב בעסק ובסביבתו. בפגישה עם נציגי המפעל, הועלו סוגיות הנוגעות למניעת מטרדי אבק, בין היתר: תחזוקת המסננים בסילונים, הקפדה על גובה הערמות בתאי אחסון פתוחים, הארכת העמד הסגורה של הבטון למשאיות, ניקיון שטח המפעל ומחוצה לו בקטע הכביש המקביל לגדר המפעל. המפעל נדרש להקפיד על הנושאים הנ"ל והובהר בפני הנציגים כי הנושא נמצא במעקב גורמי איכות הסביבה והרשות המקומית.

מפעל רדימיקס, קרית ביאליק

ביטום - מפרץ חיפה

לאחר שריפה של חבית טולואן שנגרמה בעקבות עבודות תחזוקה במתקן דיזולבר, נערכו פגישות עבודה במטרה לבחון ההיבטים הבטיחותיים והסביבתיים של השימוש בחומר אורגניים במפעל, כגון טרפנטין, טולואן, נפתא. חומר הביטומן לא נחשב חומר מסוכן והוא אינו נושא מספר או"ם. הוצגה בפני נציגי המפעל סוגיית השילוט כנדרש בתנאי היתר הרעלים. בענין תיק מפעל, צויין בפני נציגי המפעל כי יש לעדכן את תיק המפעל בגרסתו האחרונה משנת 2008. במהלך השנה, לא נרשמו ארועים חריגים של פליטות עשן או דיווחים על ריחות מהמפעל, אך הובהר כי הנושא נמצא במעקב שותף וכל פנייה בענינים אלו מטופלת לגופה.

מפעל ביטום : מחלקת דיזולבר

פרמט - קרית אתא

בביקור פתע שנערך במפעל נמצא כי המפעל משתמש בחומרים מותרים בהתאם להיתר הרעלים. יחד עם זאת, עדיין מתקבלות תלונות על ריחות, שאף הובחנו בשעות הלילה על ידי עובדים של המשרד והאיגוד, בעלי תפקיד על פי "נוהל להגדרת מפגעי ריח". נמסר כי מחוץ לשעות העבודה הרגילות, בערבים ובלילות, מערכות האיוורור מופסקות. דווח כי החלה סגירה של עמדת עבודה. סוכם כי המפעל יפעיל את מערכות השאיבה והאיוורור גם מחוץ לשעות העבודה, בשעות הערב והלילה וכן ייסגרו החללים הפתוחים, כולל בעמדות ההשחזה, לצורך איטום מירבי של כלל חללי העבודה.

מפעל פרמט : מבט אל המפעל מהצד הדרום-מערבי

הנסון - חיפה

מפעל בטון הממוקם באזור תעשייה קרית ביאליק. בביקור במפעל נמצא כי תאי האגרטיים סגורים, גובה חומרי הגלם בתאים הפתוחים מתחת נמצא מתחת לקצה העליון של הקירות כנדרש, מערכת ההמטרה פועלת באופן תקין, שטח המפעל וכן הכביש הסמוך נקיים מאבק. בפגישה עם מנהל האתר, הודגש כי המפעל מחוייב להקפיד על דרישות סביבתיות לא רק מכוח

התנאים לרישיון העסק, אלא אף מהוראות בנושא של חברת-האם ושהסניף בקרית ביאליק פועל בהתאם.

מפעל הנסון, אזור תעשייה קרית ביאליק

מפעל אוה - חיפה

מפעל לקפה באזור חוצות המפרץ ובו תנורים לקליית קפה המחוברים למערכת יניקה וסינון מסוג אפטר-ברנר. נערך ביקור במפעל לאור תוצאות חריגות של בדיקות ארובה וכן בעקבות דיווחים על מטרד ריחות.

הדיגום בארובה הצביע על ערכים גבוהים של חומרים אורגניים נדיפים (מעל 300 מ"ג/מ"ק לעומת ערך הפליטה המרבי המותר לפי התקן הגרמני TA-LUFT שאומץ בתנאים לרישיון העסק והינו 50 מ"ג/מ"ק). על פי טענת המפעל מערכת האפטר-ברנר לא עבדה באופן תקין בעת הדיגום, ועל כן מבקשים לבצע דיגום חוזר. כמו כן, יוזמן איש מקצוע לצורך ייעול תהליך הסינון לאחר הקלייה. גם בדיגום החוזר, נמדדו ערכים גבוהים של חומרים אורגניים נדיפים ולאחר שהסתבר כי מתקן לטיפול בגזי הפליטה לא פעל, בניגוד לנדרש, הנושא הועבר להליך אכיפה של המשרד להגנת הסביבה.

בסוף חודש יוני 2013 הותקן במפעל מתקן חדש לטיפול בגזי השריפה מסוג אפטר-ברנר.

מפעל אוה, מפרץ חיפה: מתקן לטיפול בגזי הפליטה

מפעל שפיר - חוף שמן, חיפה

מפעל בטון אשר באזור חוף שמן שבעיר התחתית בחיפה. נמשך המעקב על הנעשה במפעל על מנת לבחון עמידתו בתנאים לרשיון העסק. יש לציין כי בשנת 2013 הובחנה מגמת שיפור בהתנהלות המפעל מבחינת מניעת מטרדי אבק, דבר שמתבטא במספר מישורים, בין היתר: מערכות ההמטרה פועלות הן ביציאות מהמפעל והן בתאי האחסון כולל תותח מים בחצר, וילונות כפולים בתא העמסה של המשאיות בחומר גלם, מערכות מסנני שקים הפועלים בכל הסילונים, אחסון אגרגטים בתאים פתוחים בגובה הנדרש 0.5 מ' מתחת לקצה העליון של התאים, הותקן מתקן לשאיבת אבק לפילטר שקים בזמן טעינת המשאיות, המשאיות עוברות שטיפה לפני יציאתן מחצר המפעל, ניקוי הכביש הסמוך באמצעות מכונת טאטוא. יחד עם זאת המפעל נדרש להקפיד על ביצוע ניקוי הכביש הסמוך בתדירות גבוהה יותר בכדי למנוע הצטברות והתעופפות אבק בסביבת המפעל.

מפעל בטון שפיר : שטיפת משאיות

מפגעים סביבתיים ומניעתם

איגוד הערים מקבל מדי שנה מאות תלונות, פניות ושאלות בנושאים סביבתיים, בעיקר על מפגעים כגון מטרדי ריחות, זיהום אוויר, רעש, קרינה, חומרים מסוכנים, אסבסט, שפכים ופסולת. הנושא מוצג בהרחבה בפרק "פניות הציבור" בדו"ח זה, אך אנו נביא בפרק זה התייחסות לפניות בעניין הריחות, חומ"ס, אסבסט, שפכים ופסולת. יצויין כי התלונות בנושאי קרינה, רעש וכן חומרים מסוכנים שהתפתחו לתקריות חומ"ס, מובאים בנפרד בפרקים הרלוונטיים. הפניות והתלונות על מפגעים סביבתיים מגיעות ממקורות שונים, ביניהם: האזרחים, רשויות מקומיות לרבות מוקדים עירוניים והמחלקות השונות, המשרד להגנת הסביבה כולל מוקד הסביבה הארצי, גופים ציבוריים, עמותות, משרדים ותאגידי שונים, מפעלים ועסקים המלניים של שכניהם.

הטיפול בתלונות כולל מספר שלבים כדלקמן :

- עם קבלת התלונה לידי הגורם המקצועי באיגוד, נערך בירור פרטים מול המתלונן ו/או גורמים נוספים במידת הצורך ולפי עניין (מחלקות עירוניות, משרדי ממשלה, חברות, מפעלים).
- יציאה לשטח לצורך אימות נתוהים, תיעוד ובירורים נוספים.
- ניסוח ומסירת הדרישות לתיקון המצב לגורמים הרלוונטיים, כגון פיקוח כללי, פיקוח על הבנייה, רישוי עסקים או אחראי תחום במשרד להגנת הסביבה.
- בדיקת פתרונות טכניים ויישומם.
- ליווי הגורמים הרלוונטיים (גורמי אכיפה, לשכות משפטיות ברשויות) בהמשך הטיפול בתלונה במידת הצורך.
- להלן מתוארות דוגמאות מייצגות של מטרדים סביבתיים מאפיינים את אזור מפרץ חיפה.

מטרדי ריחות

מספר רב של תלונות התייחסו למטרדי ריחות. טיפול האיגוד במטרדים מסוג זה בא לידי ביטוי בסיוורים לאיתור המטרד וזיהוי הריח, בשעות היום או הלילה, ביקורים במפעלים החשודים כגורמים להפצת ריחות, פגישות עם מתלוננים, ניתוח נתונים איכות אוויר ומטאורולוגיה. מטרדי ריחות יכולים להיות תוצאה של פעילות בתי עסק (בתי אוכל למיניהם, נגריות, מצבעות, מסגריות ואחרים) וכמו כן, בעונת החורף, מארובות של תנורי הסקה של בתים פרטיים. יודגש כי סף הריח האנושי נמוך מערכי הסף של תקני הסביבה, הנמדדים בעזרת מכשירים ייחודיים לניטור האוויר, ולפיכך אין בהכרח שמטרד ריח מצביע על חריגה מתקני איכות האוויר. מאחר ומטרדי הריחות עלולים להתפרש כמטרד סוביקטיבי ולא מדיד וקיים קושי בקביעת מידת ריח חזק או בלתי סביר כלשון "החוק למניעת מפגעים" – התשכ" – 1961, חוברו במשרד להגנת הסביבה כללים להערכת מטרדים מסוג זה תחת הכותרת "נוהל להגדרת מפגעי ריח". בין היתר, נקבע כי העל מנת להגדיר ריח חזק או בלתי סביר נדרשת קבלה שלוש תלונות מגורמים שונים במשך 24 שעות או לפחות עשר תלונות במשך 30 יום המתייחסות לריח חזק ומתועדות בטפסי דיווח. ישנן דרכים נוספות להערכת מטרד ריח, כגון קביעת בעל תפקיד, צוות מריחים, מומחה לריחות, אך הן בעיתיות במידה מסוימת בשל הקושי הטמון בתזמון ונוכחות בשטח. מוטב לציין כי על מנת לקדם נושא הטיפול בתלונות ריח, פנה האיגוד במהלך שנת 2013 לחברה חיצונית "מטאו-טק" המתמחה בתחום המטאורולוגיה, בקרה ואיכות אוויר לצורך הרצת מודלים איכות אוויר במאמץ לסייע לאיתור מקורות ריח. לאחר מספר נסויים שנערכו על תקריות אמת, סוכם כי במקרים של מטרדי ריח מורכבים ברמה אזורית, אנשי האיגוד יוכלו להסתייע בשירותי החברה.

מניתוח של מספר תלונות ריח באזור קרית ביאליק וקרית מוצקין התגבשה בסבירות גבוהה מסקנה לפיה מקור הריחות הינו דישון בשדות חקלאים מזרחה מהקריון.

מטרדים סביבתיים מתעשייה ועסקים

פעילות תעשייתית ומסחרית, בייחוד באזורים צפופי אוכלוסיה כפי שקיים באזור מטרופולין חיפה, מובילה לעיתים למטרדים סביבתיים שונים בקרב התושבים או העסקים השכנים. לרוב,

מדובר במטרדים בתחום איכות האוויר והריחות, אך ישנם פניות ודיווחי מפגעים הנוגעים לנושאי שפכים, רעש, פסולת ונקיון, חומרים מסוכנים. הצבת דרישות לתיקון המצב ואופן הטיפול הכולל מול גורם המפגע נגזרים מחוקים ותקנים קיימים ברמה ארצית ומקומית, דוגמת חוקי עזר עירוניים הנוגעים לנושאים סביבתיים, חוק רישוי עסקים והתקנות מכוחו, חוק למניעת מפגעים, תשכ"א- 1961 והתקנות מכוחו, חוק חומרים מסוכנים, חוק שמירת הניקיון, התשמ"ד- 1984, תקנים של מכון התקנים ועוד.

עובדי האיגוד בוחנים את מהות התלונות הקשורות לעבודות בענפים תעשייתיים שונים בשיתוף עם גורמי אכיפה, כגון פיקוח עירוני או משטרה ירוקה בביקורים בשטח אשר במהלכם מתברר האם המטרד קיים, מידת עוצמתו ורמת הסתייה מהדרישות הסביבתיות שהוטלו על העסק או המפעל. הממצאים והמסקנות מועברות לגורמים המוסמכים ברשויות מקומיות או במשרד להגנת הסביבה.

בין העסקים שטופלו במהלך השנה נמנים: מפעל הנסון, מפעל רדימיקס, מפעל יציג, ת.ב.י. בקרית ביאליק, עסק למתכות מגיוד בא.ת. קרית ביאליק, נגריית אורי, נגריית בית המעקה, נגריית ברוכאל, מצבעת עדי ישראל בק. ביאליק, פרמט ומוסך הניצוץ בקרית אתא, מפעל שפיר בחיפה, נגריית יקירי בקרית טבעון, אתרי בנייה, אתר קומפוסט בסטלה מריס ואחרים.

מפעל רדימיקס בא.ת. קרית ביאליק

בדיקת נוכחות חומרים אורגניים במהלך טיפול בתלונה ברכבת

מפגעי אסבסט

מוצרי אסבסט-צמנט משמשים כחומרי בנייה. ברחבי הארץ פרושים למעלה מ-100 מיליון מ"ר של לוחות אסבסט צמנט, כולל גגות, מבנים, גדרות, מסתורי כביסה וכו'. לפי המידע הקיים כיום, לוחות אסבסט-צמנט אינם מהווים סכנה לבריאות כל עוד הם במצב תקין, לא שרוף או במצב התפוררות כתוצאה מפעולות י;זומות כגון עבודות ניסור, קידוח, ליטוש וכדומה הגורמות להתפוררות החומר ופיזורו באוויר.

על פי הנחיות המשרד להגנת הסביבה, "אין הכרח להרחיק מן הבית מוצרים קיימים עשויי אסבסט-צמנט או להימצא במבנים עשויי אסבסט-צמנט, כל עוד האסבסט נמצא במצב תקין ולא מתפורר".

מוצרי אסבסט-צמנט הינם מוצרים קשיחים העשויים תערובת של מלט (כ-90%), אסבסט ומים ושאינם ניתנים לפירור, כתישה או צמצום לאבקה על ידי מגע ידני במצב יבש. סיבי האסבסט במוצרים אלו "לכודים", ולכן מוצרים אלו אינם מהווים מפגע כל עוד הם לא במצב כמפורט בחוק - "חוק למניעת מפגעי אסבסט ואבק מזיק" התשע"א -2011, אשר מגדיר "מפגע אסבסט" בפרק ב', "הגדרות", כדלקמן:

- פליטה של אבק נראה לעין הנגרמת מעבודת אסבסט;

- אסבסט צמנט שרוף או מרוסק, וכן אסבסט צמנט שבור במידה ניכרת (למעלה מ-30%);

- אסבסט פריך החשוף לאוויר;

- מצבור של פסולת אסבסט החשוף לאוויר.

במטרה למנוע אפשרות פוטנציאלית של שחרור סיבים לאוויר ובהתאם להנחיות, קיימת הנחייה על צביעת לוחות האסבסט-צמנט בצבע המכיל דבק ועמיד בפני מים, ללא הכנה מקדימה של פני השטח לצביעה ויש לחזור על כך אחת לכמה שנים.

במקרים שמדובר בעבודות פירוק וסילוק אסבסט-צמנט בכמות שאינה עולה על 50 מ"ר, על התושבים לפנות את חומרי אסבסט-צמנט בהתאם להוראות "החוק למניעת מפגעי אסבסט ואבק מזיק" התשע"א - 2011, שמתפרסמות באתר המשרד להגנת הסביבה באינטרנט.

בהסתמך על ההנחיות בנושא אסבסט וההגדרות החוק ל"מפגע אסבסט", טיפל האיגוד בפניות שהופנו בנושא זה ונתן מענה לתושבים המבקשים מידע או בדיקת מצבים בהם מעורב אסבסט.

בבדיקות שנערכו על ידי האיגוד נבדק ראשית האם מדובר בחומרי בנייה מסוג לוחות אסבסט-צמנט או חומר בנייה אחר, לוחות איסכורית או פח גלי, כפי שהתגלה במספר מקרים. כמו כן, האם לוחות אסבסט-צמנט תקינים, אינם שרופים, מרוסקים או שבורים למעלה מ-30% משטחם או בנויים מאסבסט פריך. בהקשר זה, ניתן להזכיר תלונות בעניין מוסכים ברחוב תל אביב, שריפות במקומות שונים, בין היתר דרך בר-יהודה בצ'קפוסט, רח' לוי יוסף בקרית חיים, עם מעורבות אסבסט-צמנט, פניות אזרחים בדבר פינוי אסבסט או דיווחים על אסבסט המצוי ברשות השכנים או ברשות הרבים: בחיפה, ובפרט בקרית חיים, בקרית ביאליק, קרית מוצקין, קרית טבעון.

שאריות אסבסט-צמנט לאחר שריפה, חורשה בקרית חיים

מטרדים מהפעלת תנורי הסקה ביתיים

תנורי הסקה בנפט: תקן ישראלי 838, חלק ג', קובע כי גובה ארובה של תנור להסקה ביתית תהיה 2 מ' לפחות מעל גובה בנינים סמוכים ברדיוס של 15 מ' סביב הארובה.

תקן זה יכול לשמש בסיס במתן תנאים בהיתר בנייה.

תנורי הסקה בחומר מוצק (עצים): על פי תקן 1368 בעניין תנור להסקה ביתית, הארובה צריכה לבלוט 1 מ' מעל לנקודת מפגש הארובה עם הגג. בנוסף, גובהה יהיה 0.6 מ' מעל רום הגג או המעקה כאשר המרחק בין הארובה אליהם קטן מ- 3 מ'. אם קיים בארובה קטע אופקי, אורכו לא יהיה גדול מ- 1 מ'. לכל עיקול נוסף בארובה מעל העיקול הראשון, מגביהים את הארובה ב- 1.5 מ' נוספים מעל הגובה הנדרש לעיל.

כמו כן, תיקון לתקן משנת 2011 קובע כי הארובה תהיה גבוהה ב- 1 מ' לפחות מעל החלונות החדרים העליונים המיועדים לשהייה של בני אדם במבנים שברדיוס של 10 מ' ממוצא הארובה.

תנורי הסקה בגפ"מ: תקן ישראלי 995 - אין דרישה בעניין ארובה.

מערכות לחימום מים המוסקות בגפ"מ: תקן ישראלי 158 מדבר רק על כך ש"יציאת גזי השרפה מהארובה תהיה מחוץ לבניין, וברוחק של 60 ס"מ לפחות מכל פתח קיים בקיר".

הערה: משרד התעשייה והמסחר הוא המוסמך לאכוף תקנים אלו. לגורמי איכות הסביבה, לרבות איגודי ערים, אין סמכות לאכוף התקנים האמורים לעיל.

ללא קשר לחומר ההסקה ולגובה הארובה: במספר רשויות בארץ ישנם חוקי עזר העוסקים בעניין עשן מארובות. כך, למשל, "חוק עזר לחיפה (שמירת הסדר והנקיון)", התשמ"ב - 1981, מגדיר בפרק א' כ"מפגע" (סעיף 27): "תנור, אח, קמין... גורם... לפליטת עשן או גזים... העלולה להוות מטרד לשכנים". לפי כך בסמכות הרשות המקומית לדרוש הסרת המפגע. זו גם העמדה של המשרד להגנת הסביבה, שלפיה הטיפול בעניין ארובות פרטיות מצוי בהוראות חוקי עזר עירוניים.

בנוסף, יוזכרו תקנות תכנון ובנייה הדורשות היתר בנייה להתקנת תנור הסקה (חלק י"א). יתרה מכך, התקנות מגדירות כדלקמן בעניין ארובת תנור ההסקה:

ס"ק 11.02: איסור מיקום הארובה לצד הרחוב ולא תוצא ארובה של תנור דרך קיר חיצון הפונה אל הרחוב.

ס"ק 12.01: גובה הארובה במתקן של חימום מרכזי והספקת מים חמים מרכזית בבנינים יהיה לפי האמור בסעיף קטן 7.1.1 שבת"י 838, חלק 3.

ארובה של תנור להסקה ביתית באזור הקריות לאחר הגבהתה

מטרדי ריחות מבתי אוכל

בתי אוכל למיניהם, דוגמת מסעדות, מזנונים, עסקי קיטרינג, פיצריות, בתי מאפה, קונדיטוריות, וכו' עלולים להוות מקור לתלונות תושבים על מטרדי ריח. יצויין שגופי איכות הסביבה אינן גורמי רישוי בהליך מתן הרישיון לעסקים מסוג זה מכוח התקנות רישוי עסקים (תנאי תברואה נאותים לבתי אוכל), התשמ"ג - 1983. התקנות שליהן אמון משרד הבריאות, כוללות התייחסות לעניין מנדף בעמדת הבישולים שמחובר לארובה שגובהה 2 מטרים מעל הגג או מעל הבניינים הסמוכים ברדיוס של 50 מטר מסביב, לפי הגבוה ביניהם, וכן התקנת אמצעים נוספים למניעת מטרדים על פי דרישת הממונה.

בהתייחסות לתלונות על בתי אוכל שמופנות לאיגוד על ידי תושבים או רשויות מקומיות, האיגוד בודק את מהות התלונה ומעביר את חוות דעתו לגורמים הרלוונטיים לפי עניין. בנוסף לאמצעים המוזכרים בתקנות הנ"ל, האיגוד מדגיש בהתייחסותו את חשיבות התחזוקה של מערכות האיוורור והסינון, כולל ניקוי ו/או החלפת אמצעי הסינון וכן השימוש במפוח בעל יכולת מוכחת לנידוף ריחות בהתאם לגובה הארובה. כלי עזר נוסף לטיפול בתלונות מסוג זה הינם חוקי עזר עירוניים הדורשים התקנת מעשנה תקנית הצורך באופן שלא ייגרם מטרד לשכנים.

בין תלונות שהגיעו לגבי בתי אוכל נמנות: בית מאפה ברח' אלנבי בחיפה, מסעדת זאביק חיפה, קיטרינג ברח' מיכאל, מסעדת בשר בשר בקרית ביאליק, פאב ליברה בעיר התחתית בחיפה, סינטה בר וב.ב.ב. בשד' מוריה, מסעדת נמו בשד' בן גוריון, קפה-קפה בחיפה, קפה סמי ואחרים. האיגוד העביר לגורמי הרשויות חוות דעת והמלצותיו באשר להמשך הטיפול והמעקב.

מערכת לטיפול בריחות במסעדה על רכס הכרמל